Scientific Quarterly of Research on Addiction, Vol. 20, No. 79, P 109-128, Spring 2026

Research Article

Comparing the Effects of Short Film Screenings and the Education on the Dangers of Synthetic Drugs on Attitudinal Shifts Toward Synthetic Drugs among Adolescents

Mohsen Farhang[1], Mohammad Reza Shahbazi[2], Naser Amini[3]

Received: 2025/02/08 Accepted: 2026/06/12

Abstract

Objective: The present study aimed to compare the impact of two methods, including short film screenings and educational sessions on the dangers of synthetic drugs, on changing the attitudes of adolescents toward synthetic substances. **Method:** This research employed a quasi-experimental design with a pre-test/post-test framework with a control group. The statistical population consisted of adolescents in the city of Bandar Rig. A sample of 45 participants was selected through voluntary sampling. Data collection was conducted using the attitudes toward drugs questionnaire. **Results:** Both interventions, including short film screenings and direct education on drug hazards significantly improved attitude toward synthetic drugs and its dimensions. In addition, direct education on the dangers of synthetic drugs demonstrated a significantly higher efficacy in shifting the total score of attitudes toward these substances compared to the short film screening method, but no significant differences were found between the interventions in the dimensions of the attitudes toward the substances. **Conclusion:** Both short film screenings and, more notably, direct education on the hazards of synthetic drugs serve as beneficial interventions for modifying adolescent attitudes. Consequently, these two interventions can be effectively utilized by therapists and practitioners within clinical addiction treatment settings.

Keywords: Short film screening, Education on the dangers of synthetic drugs, Adolescent attitudes

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

1. MA, Department of Clinical Psychology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran.

2. Corresponding Author: Associate Professor, Department of Performing Arts, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran. Email: mrsh3072@yahoo.com

3. Assistant Professor, Department of Psychology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran.

فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی، سال بیستم، شماره هفتاد و نهم، ص۱۲۸-۱۰۹، بهار ۱۴۰۵

مقاله پژوهشی

مقایسه تأثیر دو روش نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی بر روی تغییر نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی

محسن فرهنگ[۱]، محمدرضا شهبازی[۲]، ناصر امینی[۳]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۲۲

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف مقایسه تأثیر دو روش نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی بر روی تغییر نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی انجام شد. **روش:** پژوهش حاضر نیمه-آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل نوجوانان شهر بندر ریگ بود. حجم نمونه پژوهش ۴۵ نفر به روش نمونه‌گیری داوطلبانه بود. ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل پرسش‌نامه نگرش به مواد مخدر بود. **نتایج:** هر دو مداخله روش نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی باعث بهبود نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی و ابعاد آن در نوجوانان شدند. به علاوه، آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی در مقایسه با نمایش فیلم کوتاه به طور معنی‌داری اثربخشی بیشتری بر نمره کل نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی داشت، ولی و در رابطه با ابعاد نگرش بین دو مداخله تفاوت معناداری وجود نداشت. **نتیجه‌گیری:** نمایش فیلم کوتاه و مخصوصا آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی مداخلات سودمندی در جهت تغییر نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی است. بنابراین، این دو مداخله می‌تواند در تنظیمات بالینی درمانگران حوزه اعتیاد مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: نمایش فیلم کوتاه، آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی، نگرش نوجوانان

۱. کارشناسی ارشد، گروه روان‌شناسی بالینی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران.

۲. نویسنده مسئول: دانشیار، گروه هنرهای نمایشی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. پست الکترونیک: mrsh3072@yahoo.com

۳. استادیار، گروه روان‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

مقدمه

مواد مخدر صنعتی به دلیل اثرات مخرب جسمی، روانی و اجتماعی به عنوان یکی از بزرگ‌ترین تهدیدات سلامت جامعه به ویژه در میان نوجوانان و جوانان شناخته شده‌اند (درویشی و اسدالهی، ۱۴۰۲). نگرش[1] نوجوانان نسبت به مواد نقش بسیار مهمی در گرایش به مصرف مواد دارد (بیک‌لو و مهرابی کوشکی، ۱۴۰۳). بنابراین، بررسی گرایش به مصرف مواد در نوجوانان از اهمیت برخوردار است (آقاجانی و همکاران، ۱۴۰۴) و تغییر این نگرش گامی اساسی در پیشگیری از مصرف مواد مخدر صنعتی محسوب می‌شود (مارتینز[2] و همکاران، ۲۰۱۹). روش‌های مختلف آموزشی برای افزایش آگاهی و تغییر نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر استفاده می‌شود که از جمله آن‌ها می‌توان به نمایش فیلم کوتاه آموزشی و ارائه آموزش‌های مستقیم درباره خطرات این مواد اشاره کرد. فیلم‌های کوتاه به دلیل قدرت جذابیت تصویری و تأثیر احساسی می‌توانند نقش موثری در جلب توجه و درک عمیق‌تر پیام‌های پیشگیری داشته باشند. از سوی دیگر، آموزش‌های مستقیم و متمرکز بر اطلاع‌رسانی علمی و ارائه اطلاعات دقیق درباره عوارض مواد مخدر صنعتی نیز در تغییر نگرش نوجوانان موثر شناخته شده است (آسیابانی و همکاران، ۱۳۹۸).

با توجه به اهمیت پیشگیری و نقش موثر آموزش در کاهش مصرف مواد مخدر، مقایسه تأثیر این دو روش آموزشی می‌تواند به شناخت بهتر و انتخاب روش بهینه در برنامه‌های پیشگیری کمک کند. از طرف دیگر، یکی از مشکلات روان‌شناختی نوجوانان بحث نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی در بین آنها است. خطر یا محافظت در برابر اعتیاد به مواد مخدر با ایجاد نگرش مثبت یا منفی به آن ایجاد می‌شود. نگرش نظامی است بادوام که شامل عناصر شناختی، احساسی و تمایل به عمل است. نگرش به مصرف مواد مخدر نیز عاملی است با مؤلفه‌های شناختی، عاطفی و رفتاری شامل باورهای هنجاری درباره شیوع مصرف مواد مخدر و پذیرش آن، برداشت فرد درباره سازگار بودن مصرف مواد مخدر با سبک زندگی، باورهای فرد درباره نتایج منفی مصرف مواد مخدر، الزام و مقید بودن به عدم استفاده از مواد مخدر، نگرش منفی نسبت به اعتیاد و وابستگی به آن، و برخورد فعال

1. attitude
2. Martins

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

با مسئله اعتیاد و اجتناب از مواد مخدر می‌باشد (لی[1] و همکاران، ۲۰۱۶). نگرش‌های خاصی با مصرف دارو در ارتباط هستند که می‌توانند در تغییر رفتار مداخله کنند. یکی از این نگرش‌ها این اعتقاد است که مصرف دارو برای مقابله با مشکلات زندگی قابل پذیرش است. ولی آشکارا مصرف دارو اثر کمی بر حل مشکلات داشته و مشکلات را وخیم‌تر می‌سازد. رویکردهای شناختی و رشدی در سالهای اخیر تمرکز زیادی بر توصیف و پیش‌بینی مواد در نوجوانان کرده‌اند. در زمینه تأثیر نگرشها، باورها و انتظارات بر تمایل به مصرف مواد مخدر پیشگامان رویکردهای تصمیم عقلانی (یا مبتنی بر استدلالی و منطقی) گفته‌اند که تصمیمات نوجوانان برای درگیر شدن در فعالیت‌های مخاطره‌آمیز مثل مصرف مواد گوناگون از تجزیه و تحلیل هزینه و سود ناشی می‌شود. این رویکردها ادعا دارند که مصرف مواد احتمال دارد در بین نوجوانان بر مبنای ارزیابی عواقب مثبت و منفی مصرف مواد تصمیمی عقلانی باشد (سو[2] و همکاران، ۲۰۱۷؛ بل[3] و همکاران، ۲۰۲۲).

روش نمایش فیلم کوتاه یک روش موثر و نوین در حوزه درمانی است که به طور فعال از فیلم‌ها و محتوای آن‌ها به عنوان ابزاری برای رسیدن به هدف‌های درمانی استفاده می‌کند. در این روش، افراد فیلم‌هایی را تماشا می‌کنند که داستان‌ها و موضوعاتی را بازتاب دهند که به مشکلات و چالش‌های ذهنی و روحی آن‌ها مرتبط باشند. این فیلم‌ها می‌توانند شرایطی مشابه یا مشابه‌ترین‌ها به مشتری ارائه دهند تا ارتباط احساسی و هویتی بین مشتری و شخصیت‌های داستان ایجاد شود. این روش، بیماران را تا حدی مستقل و مسئولانه در فرآیند درمان شریک می‌کند، زیرا با تماشای فیلم و تفسیر داستان‌ها آن‌ها قادر خواهند بود به طور غیر مستقیم و مستقیم بر مشکلات و همچنین احساسات و افکار خود نگاهی داشته و آن‌ها را مورد بررسی قرار دهند. این فرآیند کمک می‌کند تا بیماران به طور عمیق‌تری با خودشان آشنا شوند و بتوانند بهتر و موثرتر با مشکلات خود مقابله کنند (کراوس[4] و همکاران، ۲۰۲۰). استفاده از روش نمایش فیلم کوتاه به عنوان یک ابزار نوین و کارآمد در زمینه درمان مشکلات روحی و روانی بیشتر به علت قدرت تاثیرگذاری

1. Lee
2. Su
3. Bell
4. Krauss

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

روانی فیلم‌ها و توانایی آن‌ها در ترسیم دنیاهای متفاوت و واقعی‌نمایی احساسات و رفتارها است. این روش باعث می‌شود که بیماران به طور مستقیم و غیر مستقیم احساسات خود را در دنیای داستان‌ها پیدا کنند و از طریق این فرآیند درک عمیق‌تری از خود و مشکلاتشان کسب کنند و راه‌های جدیدی برای بهبود و مقابله با آن‌ها را شناسایی کنند. این روش به طور کلی افراد را به عمق بیشتری از خودشان نزدیک می‌کند و به کمک ارتباط و همدلی با شخصیت‌های داستان فرصتی مناسب برای بهبود روحی و روانی فراهم می‌کند (قاسمی و همکاران، ۲۰۱۸).

از طرف دیگر، آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی یک روش موثر و نوین در حوزه درمانی است. شروع فرآیند آموزش از همان دوران اولیه آغاز می‌شود و یادگیری مبتنی بر مسئله در برنامه درسی گنجانده می شود تا نه تنها به خود گردانی، یادگیری و ارزیابی تمرکز شود، بلکه توانایی‌های یادگیری و کار گروهی، مهارت‌های ارتباطی و احساس مسئولیت، ارزش‌ها و نگرش‌های حرفه‌ای در این افراد شکل می‌گیرد. مصرف مواد مخدر یکی از مشکلات بزرگ و پیچیده‌ای است که جوامع امروزی با آن دست و پنجه نرم می‌کنند. تاثیرات مصرف مواد مخدر نه تنها بر فرد مصرف‌کنند، بلکه بر خانواده، جامعه و اقتصاد نیز تاثیرات مخربی دارد. مصرف مواد مخدر تاثیرات متعددی بر بدن انسان دارد که می‌تواند به مشکلات جدی و حتی مرگ منجر شود. این تاثیرات شامل آسیب به سیستم‌های مختلف بدن مانند سیستم عصبی، قلبی و عروقی، تنفسی و گوارشی می‌شود (گاملی[1] و همکاران، ۲۰۲۲). آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی و مشاوره و درمان‌های روان‌شناختی برای کمک به افراد در مدیریت و کاهش مصرف مواد مخدر بسیار موثر هستند. مواد مخدر تاثیرات مخربی بر عملکرد مغز و حافظه دارند که این تاثیرات به دلیل تغییرات شیمیایی که مواد مخدر در مغز ایجاد می‌کنند به وجود می‌آید. مغز انسان شامل شبکه‌ای پیچیده از سلول‌های عصبی است که با استفاده از مواد شیمیایی به نام ناقل‌های عصبی با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند. مصرف مواد مخدر باعث تغییر در سطوح این

1. Gumley

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

ناقل‌های عصبی می‌شود و عملکرد طبیعی مغز را مختل می‌کند. درمان‌های روان‌شناختی به فرد کمک می‌کنند تا موانع روانی و عاطفی خود را درک کرده و به مواجهه با آنها بپردازد. این درمان‌ها همچنین به فرد کمک می‌کنند تا مهارت‌های مدیریت استرس و افزایش اعتماد به نفس را تقویت کند که ارزشمندترین ابزارها در مقابله با مواد مخدر هستند (برندالیس[1] و همکاران، ۲۰۱۹).

با بررسی پژوهش‌ها در داخل و خارج در راستای موضوع مشخص شد که در داخل کشور تحقیقی به صورت مستقیم به مقایسه تأثیر دو روش نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی در تغییر نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی نپرداخته است. در برخی از تحقیقات به صورت ضمنی در مقدمه به آن اشاره‌ای شده است و نتایج ناهمخوانی به دست آمده است از جمله اینکه میرمحرابی و قربان جهرمی (۱۴۰۱)، ممیز و همکاران (۱۴۰۰)، نیک‌بخت و میراحمدی (۱۳۹۷)، طاهریان و همکاران (۱۳۹۶)، سعادت‌طلب و همکاران (۱۳۹۶)، بهمنش و امینی (۱۳۹۴)، آذرینواز و آزاد (۱۳۸۳)، گاملی و همکاران (۲۰۲۲)، کراوس و همکاران (۲۰۲۰)، چساک[2] و همکاران (۲۰۱۹)، قاسمی و همکاران (۲۰۱۸)، سوح[3] و همکاران (۲۰۱۸) و ملائی و همکاران (۲۰۱۰) در پژوهش‌های خود بر راه‌های پیشگیری از مصرف مواد در نوجوانان تاکید داشته‌اند. به هر حال، این مطالعات به طور خاص بر روی هر دو مداخله نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی تمرکز نکرده‌اند یا بعضی از آنها اصلا این مداخلات را بررسی نکرده‌اند و راه‌های پیشگیری دیگری را بررسی کرده‌اند. در زمینه اهمیت و ضرورت پژوهش می‌بایست بیان نمود که آموزش نقش کلیدی و غیرقابل انکاری در برنامه‌های کاهش تقاضا و پیشگیری اولیه از گرایش نوجوانان به سمت اعتیاد دارد. مصرف مواد اعتیادآور از مهمترین مشکلات عصر امروز به‌شمار می‌آید، به طوری‌که سازمان ملل متحد مواد مخدر و داروهای روان‌گردان شیمیایی را در کنار سه بحران دیگر دنیا (سلاح‌های هسته‌ای، رشد جمعیت، آلودگی محیط زیست) قرار داده است. اجرای برنامه مهارت‌های

1. Brandalise
2. Chesak
3. Soh

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

زندگی در مدارس، تغییر در نگرش دانش‌آموزان از طریق ارائه اطلاعات صحیح به آنها درباره مواد مخدر و عوارض آن، گنجاندن آموزش‌های مربوط به مقابله با مواد مخدر و اعتیاد در برنامه درسی مدارس، اتخاذ تدابیر لازم برای دانش‌آموزان در معرض خطر و مداخلات اولیه و زود هنگام، آموزش والدین برای توانمندسازی آنها در جهت مبارزه پیشگیرانه، تولید بسته‌های آموزشی اعم از کتاب، نوار و سی دی آموزشی منطبق بر نیازسنجی و بومی‌سازی فعالیت‌ها، استفاده از تشکل‌های دانش‌آموزی در عرصه مبارزه نرم‌افزاری و فرهنگی با مواد مخدر و تقویت مراکز مشاوره دانش آموزی از جمله اقداماتی است که آموزش و پرورش و دیگر نهادهای دولتی و غیر دولتی باید به طور جد در برنامه جامع پیشگیری از اعتیاد انجام دهد (خفتان، ۱۴۰۲). از سوی دیگر، با عنایت به این که روش نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی جزء رویکردهای بدیع در حوزه مشاوره و درمان می باشند و کار بر روی آنها برای کمک به نوجوانان کمتر صورت گرفته است و بنابراین انجام این تحقیق ضرورت دارد. همچنین، با عنایت به ضرورت تأثیر دو روش نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی و تأثیر این آموزش‌ها در زندگی فردی و خانوادگی آنان انجام این تحقیق ضروری است. در همین راستا، این پژوهش به بررسی این سؤال اصلی پرداخت که آیا بین دو روش نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی در تغییر نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی تفاوت وجود دارد؟

روش

جامعه، نمونه، و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش حاضر نیمه-آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل تمام نوجوانان در شهر بندر ریگ بود که به روش داوطلبانه تعداد ۴۵ نفر (گروه‌های آزمایش ۳۰ نفره و گروه کنترل ۱۵ نفره) انتخاب شدند. پس از انتخاب نمونه و گمارش تصادفی آزمودنی‌ها در گروه آزمایش و کنترل، آزمودنی‌های گروه‌های آزمایش و کنترل پرسش‌نامه نگرش به مصرف مواد مخدر موسوی و همکاران (۱۳۷۸) را به عنوان پیش‌آزمون تکمیل کردند. ملاک ورود به مطالعه

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

شامل نداشتن سابقه مصرف سیگار و مواد مخدر، نداشتن سابقه هیچ‌گونه اختلال روانی و شناختی، نداشتن سابقه هیچ‌گونه مصرف داروئی و روان‌پزشکی، و قرار داشتن در گروه سنی ۱۳ تا ۱۸ سال بود. ملاک خروج از مطالعه مخالفت آزمودنی برای همکاری در هر زمان از پژوهش و عدم حضور در جلسات (بیش از دو جلسه) بود. کد اخلاق به شماره IR.BPUMS.REC.1403.159 جهت انجام مداخلات آموزشی توسط محقق اخذ شد. جهت بررسی تأثیر مداخله نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی بر نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی و ابعاد آن از تحلیل کوواریانس تک و چند متغیری در نرم افزار SPSS-27 استفاده شد

ابزار

۱- پرسش‌نامه نگرش به مصرف مواد مخدر: پرسش‌نامه نگرش به مصرف مواد مخدر موسوی و همکاران (۱۳۷۸) دارای ۱۶ گویه و سه بعد محیطی (۵ گویه)، بعد فردی (۶ گویه) و بعد اجتماعی (۵ گویه) است و هدف کلی آن بررسی میزان نگرش به مصرف مواد مخدر می‌باشد. در این پرسش‌نامه، هر گویه بر روی یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از خیلی کم (نمره ۱) تا خیلی زیاد (نمره ۵) نمره‌گذاری می‌شود. بدیهی است که امتیاز کل پرسش‌نامه در دامنه‌ای از ۱۶ تا ۸۰ قرار دارد و امتیاز بالاتر بیانگر میزان گرایش بیشتر شخص پاسخ‌دهنده به اعتیاد است. لازم به ذکر است که این پرسش‌نامه نگرش نسبت به مواد سنتی رو می‌سنجد، اما با توجه به نظرات اساتید محترم راهنما و مشاور تغییراتی در شکل گویه‌ها ایجاد شد تا برای سنجش مواد صنعتی تطابق حاصل شود. در تحقیق موسوی و همکاران (۱۳۷۸)، روایی صوری، محتوایی و سازه‌ای این ابزار مورد تایید قرار گرفته و پایایی آن با استفاده از ضرایب آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه و برای هر کدام از ابعاد بالاتر از ۰/۸۱ گزارش شد.پایایی پرسش‌نامه در پژوهش حاضر با استفاده از ضرایب آلفای کرونباخ ۰/۸۰ بدست آمد. روایی این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر با استفاده از ضرایب همبستگی هر سوال با نمره کل محاسبه گردید و نشان داد که همه سوالات با نمره کل همبستگی معنی‌داری داشتند.

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

روش اجرا

در این تحقیق روش نمایش فیلم کوتاه مطابق با پروتکل نیک‌بخت و میراحمدی (۱۳۹۷) در ۶ جلسه بیست دقیقه‌ای طی دو ماه به نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی ارائه شد. محتویات این مداخله در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: خلاصه محتوای جلسات روش نمایش فیلم کوتاه نیک‌بخت و میراحمدی (۱۳۹۷)

جلسه	محتوای جلسه	مدت زمان اجرا
اول	فیلم کوتاه در زمینه شناخت مواد مخدر صنعتی	۲۰ دقیقه
دوم	نمایش فیلم کوتاه و طبقه‌بندی مواد مخدر صنعتی	۲۰ دقیقه
سوم	نمایش فیلم کوتاه در خصوص خطرات مواد مخدر صنعتی	۲۰ دقیقه
چهارم	نمایش فیلم کوتاه در خصوص عوارض خطرات مواد مخدر صنعتی	۲۰ دقیقه
پنجم	نمایش فیلم کوتاه در خصوص تأثیر مواد مخدر صنعتی در نوجوانان	۲۰ دقیقه
ششم	جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و ایفای نقش اعضاء و اجرای پس‌آزمون	۲۰ دقیقه

به علاوه، آموزش خطرات مواد صنعتی در ۶ جلسه ۲۰ دقیقه‌ای و طی دو ماه مطابق پروتکل قائد امینی هارونی و همکاران (۱۳۹۶) به نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی ارائه شد. محتویات این پروتکل در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: خلاصه محتوای جلسات آموزش خطرات مواد صنعتی قائد امینی هارونی و همکاران (۱۳۹۶)

جلسه	محتوای جلسه	مدت زمان اجرا
اول	خلاصه محتوایی از خوشامدگویی، مروری بر ساختار جلسات، قوانین و مقررات مربوطه و آشنایی با یکدیگر	۲۰ دقیقه
دوم	آشنایی با مواد مخدر و پیشگیری از اعتیاد، تشریح موضوعاتی نظیر تعریف اعتیاد و تاریخچه مصرف مواد مخدر	۲۰ دقیقه
سوم	اثرات مصرف مواد، باورهای اشتباه درباره مصرف مواد، علت گرایش به مصرف مواد مخدر، و نحوه‌ی شناسایی مواد مخدر	۲۰ دقیقه
چهارم	آثار جسمانی و روانی انواع مواد، علت‌های گرایش به مواد مخدر، انواع مواد مخدر، و عوارض مصرف	۲۰ دقیقه
پنجم	نشانه‌های ظاهری و رفتاری مصرف‌کنندگان، راه‌های پی‌گیری، و آموزش فرهنگ‌سازی در میان نسل کودک و نوجوان	۲۰ دقیقه
ششم	جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و اجرای پس‌آزمون.	۲۰ دقیقه

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی مربوط به متغیر نگرش نسبت به مواد مخدر و ابعاد آن نظیر ابعاد محیطی، فردی و اجتماعی به تفکیک گروه‌های آزمایش و گروه کنترل در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: شاخص‌های توصیفی مربوط به نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی و ابعاد آن به تفکیک گروه و مرحله

گروه	مرحله	نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی		محیطی		فردی		اجتماعی	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
نمایش فیلم کوتاه	پیش‌آزمون	۴۴/۶۶	۴/۷۴	۱۳/۵۰	۱/۸۰	۱۷/۵۳	۲/۰۹	۱۳/۶۰	۲/۱۳
	پس‌آزمون	۴۲/۲۶	۴/۰۹	۱۲/۷۳	۱/۲۷	۱۶/۶۰	۱/۹۵	۱۲/۹۳	۲/۱۲
آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی	پیش‌آزمون	۴۴/۰۶	۴/۹۲	۱۳/۲۰	۱/۸۲	۱۷/۴۶	۲/۲۳	۱۳/۴۰	۱/۵۰
	پس‌آزمون	۴۰/۴	۴/۸۸	۱۲/۱۳	۱/۷۶	۱۶/۰۶	۱/۸۶	۱۲/۲۰	۱/۶۵
گروه کنترل	پیش‌آزمون	۴۵/۰۶	۴/۶	۱۳/۴۰	۱/۵۴	۱۸/۴۰	۱/۹۹	۱۳/۲۶	۱/۸۳
	پس‌آزمون	۴۴/۶۶	۴/۲۲	۱۳/۲۰	۱/۵۲	۱۸/۱۳	۱/۸۰	۱۳/۳۳	۱/۷۹

قبل از اجرای تحلیل کوواریانس تک متغیری و چند متغیری، ابتدا پیش فرض‌های این آزمون‌ها مورد بررسی گرفت. عدم معناداری نتایج آزمون شاپیرو- ویلک برای متغیر نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی و هر یک از ابعاد سه‌گانه آن فرض نرمال بودن توزیع داده‌ها در مرحله پس‌آزمون را مورد تایید قرار داد. جهت بررسی تأثیر روش نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی بر نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی از تحلیل کوواریانس تک متغیره استفاده شد. برای بررسی همگونی واریانس از آزمون لوین استفاده شد که نتایج غیر معنادار این آزمون نشانگر برابری واریانس بود ($F = ۱/۹۹$، $p = ۰/۱۵$).

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

جدول ٤: نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیره جهت بررسی تأثیر دو مداخله بر نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنی‌داری	مجذور اتا
پیش‌آزمون	۷۴۷/۵۸	۱	۷۴۷/۵۸	۴۳۶/۰۸	<۰/۰۰۱*	۰/۹۱
گروه	۸۶/۳	۲	۴۳/۱۵	۲۵/۱۷	<۰/۰۰۱*	۰/۵۵

* p < ۰/۰۰۱.

بر اســاس نتایج تحلیل کوواریانس مندرج در جدول ۴، پس از کنترل اثر پیش‌آزمون، بین گروه‌های آزمایش و کنترل از نظر نگرش نســبت به مواد مخدر صــنعتی اختلاف معناداری مشـاهده شـد (F=۲۵/۱۷، p < ۰/۰۰۱) و ۵۵ درصـد از تغییرات نگرش نسـبت به مواد مخدر صـنعتی مربوط به عضـویت گروهی بود. برای بررسـی دقیقتر تفاوت‌ها مقایسـه زوجی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ٥: مقایسه زوجی اختلاف میانگین پس‌آزمون نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی بین گروه‌های آزمایش و کنترل

گروه‌ها		اختلاف میانگین	خطای استاندارد	معنی‌داری
نمایش فیلم کوتاه	گروه کنترل	-۲/۰۴	۰/۴۸	<۰/۰۰۱**
	آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی	۱/۳۳	۰/۴۸	۰/۰۲*
آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی	گروه کنترل	-۳/۳۸	۰/۴۸	<۰/۰۰۱**
	نمایش فیلم کوتاه	-۱/۳۳	۰/۴۸	۰/۰۲*

* p < ۰/۰۵. ** p < ۰/۰۰۱.

نتایج مقایســه زوجی بر اســاس آزمون تعقیبی بونفرونی در جدول ۵ نشــان داد که میانگین نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی در گروه آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی به میزان ۳/۳۸ واحد و در گروه نمایش فیلم کوتاه به میزان ۲/۰۴ واحد به طور معناداری کمتر از گروه کنترل بود (p<۰/۰۰۱). به بیان دیگر، هر دو مداخله باعث کاهش معنادار نگرش نســبت به مواد مخدر صــنعتی شــد. به علاوه، میانگین نگرش در گروه آموزش خطرات مواد مخدر صــنعتی به طور معناداری به میزان ۱/۳۳ واحد کمتر از گروه نمایش

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

فیلم کوتاه بود (p<۰/۰۵) که بیانگر اثربخشی بیشتر آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی در مقایسه با نمایش فیلم کوتاه بود.

به منظور بررسی تأثیر هر یک از روش‌های مداخله‌ای بر ابعاد سه‌گانه نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی از تحلیل کوواریانس چندمتغیری استفاده شد. پیش‌فرض همگنی واریانس-کوواریانس از طریق آزمون ام‌باکس بررسی شد و نتایج غیر معنادار این آزمون بیانگر همگنی واریانس-کوواریانس بود (M Box = ۱۰/۷، F = ۰/۸۰، p= ۰/۶۵). بر اساس نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری، آزمون لامبدای ویلکز بیانگر این بود که حداقل در رابطه با یکی از ابعاد سه‌گانه نگرش به مواد مخدر صنعتی بین گروه‌ها تفاوت معناداری وجود دارد (F =۷/۳۰، p<۰/۰۰۱) و ۳۷ درصد تغییرات مربوط به عضویت گروهی بود. برای بررسی دقیقتر این تفاوت‌ها، تحلیل کوواریانس یک‌راهه به تفکیک هر بعد انجام شد. پیش از اجرای این تحلیل‌ها، فرض همسانی واریانس از طریق آزمون لوین مورد بررسی قرار گرفت و نتایج غیر معنادار این آزمون برای ابعاد محیطی (F =۰/۰۹، p=۰/۹۲)، فردی (F =۰/۱۰، p=۰/۹۱) و اجتماعی (F =۱/۱۳، p=۰/۳۳) نشانگر همگی واریانس تک متغیره بود. نتایج مقایسه در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ٦: نتایج آزمون بین گروهی تحلیل کوواریانس یک‌راهه

منبع	متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنی‌داری	مجذور اتا
گروه	محیطی	۵/۸۶	۲	۲/۹۳	۶/۲۷	۰/۰۰۴*	۰/۲۴
	فردی	۱۱/۶۰	۲	۵/۸۰	۱۳/۷۳	<۰/۰۰۱**	۰/۴۱
	اجتماعی	۱۱/۱۹	۲	۵/۵۹	۱۲/۰۶	<۰/۰۰۱**	۰/۳۸

*p< ۰/۰۱. ** p <۰/۰۰۱.

نتایج آزمون اثرات بین گروهی تحلیل کوواریانس یک‌راهه (جدول ۶) نشان داد که پس از کنترل پیش‌آزمون، تفاوت‌های معناداری بین گروه‌های آزمایش و گروه کنترل در هر سه بعد نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی وجود داشت (۰/۰۰۱ یا ۰/۰۱ >p). به عبارت دیگر، هر دو روش مداخله‌ای به طور جداگانه سبب بهبود تمامی ابعاد سه‌گانه

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

نگرش شـــرکت‌کنندگان گروه‌های آزمایش در مقایســـه با گروه کنترل شـــدند. به منظور بررسی دقیق این تفاوت‌ها، مقایسه زوجی انجام شد و نتایج در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷: مقایسه زوجی اختلاف میانگین پس‌آزمون ابعاد نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی بین گروه‌های آزمایش و کنترل

ابعاد نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی	گروه‌ها		اختلاف میانگین	معنی‌داری
محیطی	روش نمایش فیلم کوتاه	آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی	۰/۳۵	۰/۴۹
		گروه کنترل	-۰/۵۴	۰/۱۲
	آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی	نمایش فیلم کوتاه	-۰/۳۵	۰/۴۹
		گروه کنترل	-۰/۹۰	۰/۰۰۳ **
فردی	نمایش فیلم کوتاه	آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی	۰/۴۸	۰/۱۵
		گروه کنترل	-۰/۷۸	۰/۰۰۸ **
	آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی	نمایش فیلم کوتاه	-۰/۴۸	۰/۱۵
		گروه کنترل	-۱/۲۶	<۰/۰۰۱***
اجتماعی	نمایش فیلم کوتاه	آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی	۰/۵۵	۰/۱۰
		گروه کنترل	-۰/۶۹	۰/۰۳*
	آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی	نمایش فیلم کوتاه	-۰/۵۵	۰/۱۰
		گروه کنترل	-۱/۲۵	<۰/۰۰۱***

*p< ۰/۰۵. ** p <۰/۰۱. *** p <۰/۰۰۱.

نتایج مقایســه‌های زوجی میانگین‌ها با اعمال تصــحیح بونفرونی در جدول ۷ حاکی از آن بود که هر دو مداخله در مقایســه با گروه کنترل به طور معناداری منجر به کاهش ابعاد نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی در هر سه بعد محیطی، فردی و اجتماعی شدند (۰/۰۵ یا ۰/۰۱، ۰/۰۰۱ >p). البته این تفاوت‌ها برای گروه نمایش فیلم کوتاه در رابطه با بعد محیطی در مقایســه با گروه کنترل معنادار نبود (p>۰/۰۵). به علاوه، تفاوت معناداری بین اثربخشی دو مداخله بر ابعاد نگرش وجود نداشت (p>۰/۰۵).

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش مقایسه تأثیر دو روش نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی در تغییر نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی بود. نتایج نشان داد که هر دو مداخله نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی باعث بهبود نگرش نسبت به مواد مخدر صنعتی و ابعاد آن شدند. در رابطه با مقایسه اثربخشی مداخلات، تاثیر آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی بر نمره کلی نگرش در مقایسه با روش نمایش فیلم بیشتر بود، ولی در زمینه ابعاد نگرش تفاوتی بین اثربخشی دو مداخله وجود نداشت.

این یافته‌ها با نتایج تحقیقات خفتان (۱۴۰۲)، میرمحرابی و قربان جهرمی (۱۴۰۱)، ممیز و همکاران (۱۴۰۰)، نیک‌بخت و میراحمدی (۱۳۹۷)، طاهریان و همکاران (۱۳۹۶)، بهمنش و امینی(۱۳۹۴)، سوح و همکاران (۲۰۱۸)، و ملائی و همکاران (۲۰۱۰) همسو است. بررسی و تبیین پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از روش نمایش فیلم کوتاه به عنوان یک رویکرد نوین و اثرگذار در حوزه‌ی آموزش و مداخلات روان‌شناختی می‌تواند به عنوان ابزار قدرتمندی در تغییر نگرش، رشد شناختی و بهبود سلامت روان نوجوانان عمل کند. فیلم‌ها به واسطه‌ی قدرت بازنمایی احساسات انسانی و توانایی خلق جهان‌های واقع‌نما سبب درگیری عاطفی و شناختی بین بیننده و شخصیت‌های داستانی می‌شوند. این فرآیند نه تنها به نوجوانان اجازه می‌دهد تا احساسات و تجارب خود را در بستر داستان بازشناسند، بلکه درک عمیق‌تری از مشکلات شخصی و اجتماعی خود بدست آورند و مسیرهای تازه‌ای برای مقابله و بهبود کشف کنند. چنین روشی با تقویت همدلی، خودآگاهی و بازتاب هیجانی زمینه‌ی مناسبی برای ترمیم آسیب‌های روانی و ارتقای تاب‌آوری فراهم می‌سازد (کراوس، ۲۰۲۰). نمایش فیلم کوتاه همچنین به عنوان یکی از ابزارهای مؤثر پیشگیری شناخته می‌شود، زیرا در این شیوه نوجوانان با محتوایی روبه‌رو می‌گردند که به دغدغه‌ها، تنش‌ها و چالش‌های روانی آنان ارتباط دارد. فیلم‌ها با بازتاب شرایط مشابه زندگی نوجوانان سبب شکل‌گیری همذات‌پنداری و ارتباط هویتی با شخصیت‌ها می‌شوند و آنان را به تفکر درباره‌ی احساسات و رفتارهای خود وادار می‌کند. این فرآیند نوجوان را از موضع مشاهده‌گر منفعل به شرکت‌کننده‌ی فعال در فرآیند یادگیری و درک تبدیل

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

می‌کند و به توانایی او در بررسی و اصلاح نگرش‌ها و احساسات کمک می‌کند (کراوس، ۲۰۲۰). در مقابل، آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی به عنوان رویکردی آموزشی و درمانی مبتنی بر آگاهی نیز اثربخشی قابل‌توجهی دارد. مصرف مواد مخدر به ویژه مواد صنعتی بر سیستم عصبی و عملکرد مغز تأثیرات مخربی برجا می‌گذارد که ناشی از تغییر در سطح انتقال‌دهنده‌های عصبی و اختلال در فرآیندهای طبیعی مغزی است. آموزش علمی درباره‌ی این اثرات زیستی و روانی به نوجوانان کمک می‌کند تا مکانیزم‌های آسیب ناشی از مصرف مواد را درک کرده و انگیزه‌ی بیشتری برای اجتناب از آن‌ها پیدا کنند. استفاده از درمان‌های شناختی ـــ رفتاری و مشاوره‌های روان‌شناختی در کنار آموزش خطرات موجب تقویت مهارت‌های مدیریت استرس، افزایش خودکارآمدی، و پیشگیری از وابستگی روانی می‌گردد (گاملی و همکاران، ۲۰۲۲). برنامه‌های آموزشی مرتبط با خطرات مواد مخدر معمولاً از سنین پایین آغاز شده و در قالب آموزش مبتنی بر مسئله در برنامه درسی مدارس ادغام می‌شوند. این رویکرد علاوه بر تمرکز بر خودگردانی، یادگیری فعال و ارزیابی عملکرد موجب تقویت مهارت‌های ارتباطی، همکاری گروهی، احساس مسئولیت و شکل‌گیری ارزش‌ها و نگرش‌های حرفه‌ای در دوره نوجوانی می‌شود. از آنجا که مصرف مواد مخدر پیامدهایی گسترده بر فرد، خانواده و اجتماع دارد، پیشگیری آموزشی می‌تواند نخستین و کارآمدترین خط دفاعی در برابر این بحران اجتماعی محسوب شود (گاملی و همکاران، ۲۰۲۲). از منظر روان‌شناختی، نگرش نسبت به مواد مخدر یکی از عوامل تعیین‌کننده در گرایش یا مقاومت در برابر مصرف است. نگرش شامل سه مؤلفه‌ی شناختی، عاطفی و رفتاری بوده و هر سه در شکل‌گیری برداشت فرد نسبت به مصرف مواد دخیل‌اند. باورهای هنجاری درباره‌ی شیوع مصرف تصورات فرد نسبت به تطابق مواد با سبک زندگی و ارزیابی پیامدهای منفی مصرف بخشی از نظام نگرشی فرد را تشکیل می‌دهند (لی و همکاران، ۲۰۱۶). نظریه‌های شناختی و رشدی اخیر نیز تأکید دارند که نگرش‌ها و باورهای فردی می‌توانند به طور مستقیم بر تمایل به مصرف مواد تأثیر گذارند و تصمیم‌گیری درباره‌ی ورود به رفتارهای پرخطر از جمله مصرف مواد نتیجه‌ی ارزیابی عقلانی سود و زیان آن از دید نوجوان است (سو و همکاران، ۲۰۱۷).

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

سازه‌ی نگرش ساختاری پویا و شبکه‌ای از مؤلفه‌های شناختی، هیجانی و رفتاری است که تحت تأثیر متقابل یکدیگر قرار می‌گیرند. بنابراین، تغییر نگرش نسبت به مواد مخدر نیازمند مداخلاتی است که بتواند هر سه بعد شناخت، احساس و رفتار را همزمان درگیر سازد. در همین راستا، ترکیب روش آموزش مستقیم خطرات مواد مخدر با ابزارهای چندرسانه‌ای مانند فیلم کوتاه می‌تواند رویکردی جامع‌تر و چندبعدی برای پیشگیری از گرایش نوجوانان به مصرف مواد ارائه دهد. یافته‌ها در مجموع نشان می‌دهد که آموزش هدفمند در کنار روش‌های دیداری و تجربی اثربخشی بالاتری بر تغییر نگرش کلی نسبت به مواد دارد و در کاهش خطر رفتارهای پرخطر نقش مؤثری ایفا می‌کند (کراوس، ۲۰۲۲). به طور کلی، هر دو روش نمایش فیلم کوتاه و آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی می‌توانند نگرش نوجوانان نسبت به مواد مخدر صنعتی را به شکل مثبت و پیشگیرانه تغییر دهند. با این حال، آموزش خطرات مواد مخدر صنعتی به دلیل آگاه‌سازی از طریق توضیحات علمی و ارائه اطلاعات دقیق زمینه‌ای قوی برای افزایش دانش نوجوانان فراهم نموده و آن‌ها را به دیدگاه‌های منطقی و مستندتری درباره عوارض مواد مخدر صنعتی می‌رساند که کمی موثرتر از روش نمایش فیلم کوتاه بود. با این وجود تلفیق هر دو روش ممکن است بهترین نتیجه را در افزایش آگاهی و تغییر نگرش ایجاد کند.

با توجه به نتایج، پیشنهاد می‌شود برای برنامه‌های پیشگیری از اعتیاد در مدارس و مراکز آموزشی از تلفیق این دو روش استفاده شود تا هم دانش و آگاهی نوجوانان افزایش یابد و هم انگیزه و حساسیت آن‌ها نسبت به خطرات مواد مخدر صنعتی تقویت شود. به این ترتیب، می‌توان انتظار داشت که نگرش‌های منفی و آگاهی‌های بیشتر نسبت به این مواد در نوجوانان شکل گرفته و در نتیجه احتمال گرایش آن‌ها به مصرف مواد مخدر صنعتی کاهش یابد. از طرف دیگر، طراحی کارگاه‌های آموزشی با محوریت خطرات مواد مخدر صنعتی که در آن نوجوانان به طور مستقیم در فعالیت‌های گروهی، پرسش و پاسخ، و تحلیل موارد واقعی شرکت کنند می‌تواند مفید باشد. همچنین، برگزاری جلسات مشاوره فردی یا گروهی با نوجوانان که در آن روان‌شناسان و مشاوران متخصص به نوجوانان

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

کمک کنند تا مهارت‌های مقابله‌ای و تصـــمیم‌گیری‌های ســـالم را بیاموزند کمک‌کننده خواهد بود.

منابع

آذرینواز، خیراله و آزاد، حسین (۱۳۸۳). بررسی آزمایشی نقش فیلم مستند و کاریکاتور با محتوای ضد اعتیاد در تغییر نگرش دانش‌آموزان دختر و پسر دبیرستانی منطقه ۷ تهران نسبت به اعتیاد و مقایسه آنها. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، ۲ (۶)، ۱۴۲-۱۱۵.

آسیابانی، فرید و آسیابانی، مصطفی (۱۳۹۸). اثربخشی برنامه توانمندسازی روانی اجتماعی بر کاهش رفتارهای پرخطر و افزایش عزت نفس در نوجوانان در معرض خطر. *آفاق علوم انسانی*، ۳ (۳۰)، ۱۰۰-۸۵

آقاجانی، سیف‌اله؛ سلمانی، علی و شارعی، آیسان (۱۴۰۴). مدل‌یابی نقش میانجی باورهای خودکارآمدی در رابطه بین تنظیم شناختی هیجان و انعطاف‌پذیری شناختی با تاب‌آوری در نوجوانان دارای گرایش به اعتیاد. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، ۱۹ (۷۶)، ۳۶-۷. https://doi.org/10.22034/ETI.19.76.7

بهمنش، زهرا و امینی، ناصر (۱۳۹۴). *بررسی تأثیر برنامه آموزش آگاه‌سازی و پیشگیری از اعتیاد در تغییر نگرش و آگاهی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه شیراز نسبت به اعتیاد و مواد مخدر*. دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی.

بیک‌لو، فاطمه و مهرابی کوشکی، حسینعلی (۱۴۰۳). بررسی نقش میانجی نگرش به مواد در رابطه تفکر انتقادی، سواد رسانه‌ای و جامعه‌پذیری با گرایش به مصرف مواد مخدر در دختران نوجوان. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، ۱۸ (۷۴)، ۶۰-۲۹. https://doi.org/10.22034/ETI.18.74.29

خفتان، پروانه؛ بهرامی، منصوره؛ اقلیما، مصطفی و کریمی نصر، نازنین (۱۴۰۲)، اثربخشی آموزش گروهی مثبت‌نگری بر تغییر نگرش به مواد مخدر در نوجوانان پسر در معرض خطر. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، ۱۷ (۶۹)، ۲۱۶-۲۰۱. https://doi.org/10.61186/etiadpajohi.17.69.201

درویشی، صیاد و اسدالهی، بهروز (۱۴۰۲). بررسی عوامل شکل‌دهنده رفتار جوانان در گرایش به مصرف مواد مخدر صنعتی: مورد مطالعه جوانان شهر اردبیل. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، ۱۷ (۶۹)، https://doi.org/10.61186/etiadpajohi.17.69.301.۳۰۱-۳۲۲

سال بیستم، شماره ۷۹، بهار ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 79, Spring 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

سعادت‌طلب، آیت؛ بلاش، فرهاد و وهابزاده، عارف (۱۳۹۶). ارزیابی اثربخشی دوره های آموزشی پیشگیری از اعتیاد: مورد مطالعه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی. *پژوهش در سلامت روان-شناختی*، *۱۱* (۲)، ۸۱-۷۰.

طاهریان، مریم؛ رسولی، محمدرضا و ابوحمزه، احمد (۱۳۹۶). تأثیر فیلم‌های آموزشی بر تغییر نگرش دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستان دماوند نسبت به سوء مصرف مواد مخدر. *مطالعات رسانه‌ای*، *۱۲* (۳۷)، ۶۳-۵۱.

قائد امینی هارونی، غلامرضا؛ بحرینی بروجنی، مجید؛ میرشاه جعفری، سیدابراهیم و سپهری بروجنی، کبری (۱۳۹۶). اثربخشی چهار روش پیشگیری از سوءمصرف مواد بر نگرش نسبت به مواد مخدر و سلامت روان دانش آموزان پسر دوره متوسطه. پژوهش‌*های علوم شناختی و رفتاری*، *۷* (۱)، ۶۴-۵۱.

ممیز، احمدرضا؛ گلشنی، علیرضا و طالبیان، محمدحسن (۱۴۰۰). نقش سیاست‌گذاری آموزشی در تغییر آگاهی و نگرش (درک خطر) نوجوانان و جوانان در پیشگیری از اعتیاد به مواد مخدر. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، *۱۵* (۶۱)، ۱۴۴-۱۱۹.
https://doi.org/10.52547/etiadpajohi.15.61.119

موسوی، محمد و حسینی، احمد (۱۳۷۸). *پرسش‌نامه گرایش به مصرف مواد مخدر* (DUTQ-16). دانشگاه تهران، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.

میرمحرابی اصغر و قربان جهرمی رضا (۱۴۰۱). اثربخشی تماشای فیلم با محوریت سوءمصرف مواد همراه با بحث گروهی بر جرأت‌ورزی، خودکنترلی و نگرش نسبت به اعتیاد. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، *۱۶* (۶۴)، ۳۵۲-۳۲۹.
https://doi.org/10.52547/etiadpajohi.16.64.329

نیک‌بخت، علی و میراحمدی، بهاره (۱۳۹۷). اثربخشی نمایش فیلم‌های مستند با محتوای سوءمصرف موادمخدر و روان‌گردان بر نگرش نوجوانان نسبت به اعتیاد. *سلامت اجتماعی و اعتیاد*، *۱۸*، ۱۸۸-۱۷۷.

References

Bell, C. A. F., McCurry, M. K., Tyo, M. B., & Viveiros, J. (2022). Examination of Factors Affecting Therapeutic Attitude and Empowerment of Perianesthesia Nurses Who Care for Patients With Opioid Use Disorder. *Journal of PeriAnesthesia Nursing*, *37*(5), 669-677. https://doi.org/10.1016/j.jopan.2021.11.014

Brandalise, M. H., de Araujo Filho, G. M., Centeno, R. S., Yacubian, E. M. T., & Jackowski, A. P. (2019). Effects of a brief psychotherapeutic

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]
[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

intervention on resilience and behavior in patients with drug-resistant mesial temporal lobe epilepsy and late seizure recurrence after surgery. *Epilepsy & Behavior*, *100*, 106512. https://doi.org/10.1016/j.yebeh.2019.106512

Chesak, S. S., Khalsa, T. K., Bhagra, A., Jenkins, S. M., Bauer, B. A., & Sood, A. (2019). Stress Management and Resiliency Training for public school teachers and staff: A novel intervention to enhance resilience and positively impact student interactions. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, *37*, 32-38. https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2019.08.001

Ghasemi, A., Chehregosha, M., Dastoorpoor, M., Farizi, M., Aghababaeian, H., Jamshidi, E., ... & Kouhpayeh, S. A. (2018). The effect of an education program based on the family-centered empowerment model on addiction severity among methamphetamine users. *Mental Health & Prevention*, *11*, 54-59. https://doi.org/10.1016/j.mhp.2018.07.002

Gumley, A. I., Bradstreet, S., Ainsworth, J., Allan, S., Alvarez-Jimenez, M., Aucott, L., ... & Gleeson, J. (2022). The EMPOWER blended digital intervention for relapse prevention in schizophrenia: a feasibility cluster randomised controlled trial in Scotland and Australia. *The Lancet Psychiatry*, *9*(6), 477-486. https://doi.org/10.1016/s2215-0366(22)00103-1

Krauss, S. E., Zeldin, S., Abdullah, H., Ortega, A., Ali, Z., Ismail, I. A., & Ariffin, Z. (2020). Malaysian youth associations as places for empowerment and engagement. *Children and Youth Services Review*, *112*, 104939. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104939

Lee, W. W., Choi, K. C., Yum, R. W., Yu, D. S., & Chair, S. Y. (2016). Effectiveness of motivational interviewing on lifestyle modification and health outcomes of clients at risk or diagnosed with cardiovascular diseases: a systematic review. *International Journal of Nursing Studies*, *53*, 331-341. https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2015.09.010

Martins, S. S., Storr, C. L., Alexandre, P. K., & Chilcoat, H. D. (2008). Do adolescent ecstasy users have different attitudes towards drugs when compared to marijuana users?. *Drug and Alcohol Dependence*, *94*(1-3), 63-72. https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2007.10.006

Molaie, A., Shahidi, S., Vazifeh, S., & Bagherian, S. (2010). Comparing the effectiveness of cognitive behavioral therapy and movie therapy on improving abstinence self-efficacy in Iranian substance dependent adolescents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *5*, 1180-1184. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.257

Soh, P. C. H., Chew, K. W., Koay, K. Y., & Ang, P. H. (2018). Parents vs peers' influence on teenagers' Internet addiction and risky online activities. *Telematics and Informatics*, *35*(1), 225-236. https://doi.org/10.1016/j.tele.2017.11.003

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]

Su, Y. J., Lin, S. Y., Huang, H. T., Chang, J. K., & Chen, C. H. (2017). Intravenous drug abuse is a risk factor in the failure of two-stage treatment for infected total hip arthroplasty. *The Kaohsiung Journal of Medical Sciences*, *33*(12), 623-629. https://doi.org/10.1016/j.kjms.2017.08.005

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-09-10]

[DOI: 10.22034/ETI.20.79.109]